



WILDE GOK OF WELOVERWOGEN?

Moreel Beraad voor
aankomend bestuurs- en
organisatiewetenschappers



Een Moreel Beraad is een gesprek- en onderzoeksmethode waarin een lastige (zwaarwegende) keuze gezamenlijk via een aantal stappen wordt bevestigd, met als doel om een zorgvuldige afweging te maken en moreel recht te doen aan de betrokkenen.



Aanleiding

Na een brede verkenning is morele oordeelsvorming geselecteerd als onderwerp voor onderwijsinnovatie omdat:

- het belang van morele oordeelsvorming voor professionals in toenemende mate wordt onderkend
- het aansluit bij de onderwijsagenda van de bachelor Bestuurs- en Organisatiewetenschap met daarop aandacht voor morele reflectie en moreel handelen
- daar ook een beproefde methode voor bestaat, maar deze veelal nog geen structurele plek in het hoger (BO-)onderwijs kent
- alumni van Bestuurs- en Organisatiewetenschap adviseren om aandacht voor dit onderwerp op te nemen in de opleiding

Zeven stappen om een moreel verantwoorde (integere) beslissing te nemen.*

1

Welke morele vraag (twijfel of dilemma) willen we in deze beslissing onderzoeken?

Formuleer de casus als een handig met een keuze.

2

Wie zijn de betrokkenen?

Wie hebben er in deze casus rechten, plichten, belangen of wensen waar we rekening mee dienen te houden?

3

Wie moet er in deze casus beslissen?

Let op het verschil tussen formele beslissingsbevoegdheid en verantwoordelijkheid (integriteit).

4

Welke extra informatie heb ik nodig?

Let op gespreksvorm: stel elkaar open vragen naar de feiten, niet naar meningen en oordelen.

5

Wat zijn de argumenten voor en voor?

Zoek naar een pleidooi voor allebei de opties in de keuze en formuleer beiden als 'vóór'.

6

Welk gewicht hebben de argumenten, dat van een beginsel, gevolg of een excuus?

Welke conclusie trek ik na de afweging, zodanig dat ik deze als integer kan verantwoorden?

7

Kan ik de schade aan mijn niet-gekozen optie verzachten?

Deze aandacht bepaalt vaak de integere omgang met de casus.



Hoe voel ik me bij de genomen beslissing?

*Bron stappenplan: BING

Let op: het gevoel is meestal tweeledig bij dit soort casussen. Het herkennen daarvan voorkomt dat u door uw gevoel op het verkeerde been wordt gezet.



"Een Moreel Beraad is veel complexer en diepgaander dan het simpel doorlopen van de stappen. Daarmee ontstaat ook waarde. Het kunnen maken van een morele afweging is een cruciale vaardigheid voor studenten en professionals, voor iedereen eigenlijk."

– Sofie van den Hombergh, projectleider module en coördinator vaardigheden-programma Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO)



"B&O-opleidingen hebben de belangrijke taak om deze denk- en werkwijze aan toekomstig bestuurders mee te geven"

- Laurens Craanen, B&O-student en deelnemer module



Uitgevoerde programma

Voorbereiding	• Maken casus 1 (0-meting)
Bijeenkomst 1	• Introductie • Ethiek, moraal en integriteit • Moreel Beraad casus 1 deel 1
Bijeenkomst 2	• Beginsel- en gevolgenethiek • Moreel Beraad casus 1 deel 2
Bijeenkomst 3	• Real life casus van mystery guest 1 werkzaam bij ministerie • Advies
Bijeenkomst 4	• Real life casus van mystery guest 2 werkzaam bij gemeente
Na afloop	• Maken casus 2 (1-meting) • Feedback • Evaluatie

Acht deelnemers uit diverse jaren bachelor Bestuurs- en Organisatiewetenschap

- Vier bijeenkomsten van 2,5 uur
- Deelnemers maken vooraf en na afloop een casus als 0- en 1-meting



Voorstel nieuw programma

Voorbereiding	• Maken casus 1 (0-meting) • Inlezen literatuur
Bijeenkomst 1	• Introductie • Ethiek, moraal en integriteit • Moreel Beraad casus 1
Bijeenkomst 2	• Beginsel- en gevolgenethiek • Eigen casusinbreng deelnemers
Bijeenkomst 3	• Real life casus van mystery guest • Advies
Bijeenkomst 4	
Na afloop	• Maken casus 2 (1-meting) • Feedback • Evaluatie

- Structurele opname van aanbod bij Bestuurs- en Organisatiewetenschap en andere departementen van de Universiteit Utrecht wordt verkend
- Opgedane inzichten worden actief verspreid binnen en buiten de faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie van de Universiteit Utrecht



Een Casus

Stel: Je bent wethouder en hebt (nu nog) strikt vertrouwelijke informatie via een intern team over een in de zeer nabije toekomst nieuwe locatie voor windmolens, vlakbij een woonwijk.

Je volwassen dochter belt je die avond: ze is hoogzwanger en gaat morgen een bod uitbrengen met haar partner op een huis met de achtertuin vlakbij de windmolens. Je weet dat die mogelijk overlast geven. Wat doe je en waarom?



Een Moreel Beraad versterkt de ethische kwaliteit van besluitvorming

?

De Mystery Guest is een professional die werkt aan publieke vraagstukken

Deze persoon heeft een moreel dilemma dat hij of zij 'live' aan de groep presenteert via Teams. De gast heeft het beeld op zwart, de naam veranderd en is daarmee niet herleidbaar.



Door de echte casus en de mogelijkheid om vragen te stellen is voor studenten de verbinding met de praktijk optimaal. Deze onderwijsinnovatie is inmiddels omarmd door onder meer de samenwerkingspartner in dit project: BING.

"Voor mij is het bijdragen aan de morele bewustwording en vaardigheid van toekomstig bestuurders iets waar ik graag tijd voor maak."

- Mystery Guest
directeur Sociaal Domein gemeente



"Dit zijn echte dilemma's waar echte mensen mee zitten. Het is zo waardevol dat je met ze in gesprek kan en niet iets van papier moet halen."

– Nicole Höfte, B&O-student en deelnemer module

"Iedereen in zijn of haar loopbaan zal meerdere malen tegen dit soort complexe morele vraagstukken aanlopen. Deze interactieve, stapsgewijze benadering draagt zowel bij aan vaardigheidsontwikkeling als bewustwording en biedt inspiratie voor het Professional Skills programma van U.S.E."

– Jason Gawke, projectlid module en Assistant Professor en Program Coordinator Professional Skills Master bij de Utrecht University School of Economics (U.S.E.)



Leeropbrengst: uitkomsten op basis van de 0- en 1-meting

Studenten:

- Herkennen een moreel dilemma beter en weten het preciezer te formuleren
- Zijn beter in staat meer betrokkenen te benoemen en moreel recht aan hen te doen
- Zijn beter in staat argumenten te verzamelen en van gewicht te voorzien
- Maken een zorgvuldiger afweging in hun keuze
- Zijn deels in staat de niet gekozen kant te verzachten

Aandachtspunten:

- Het repareren van de niet gekozen optie (stap 7) verdient nadere aandacht. Studenten doen dit in de 1-meting niet vanzelfsprekend terwijl het een essentieel onderdeel is van het Moreel Beraad, want deze stap maakt de keuze integer.



Uitkomsten evaluatie met studenten

Studenten:

- "Zeer relevant ter voorbereiding op werk, zeker aangaande publieke vraagstukken."
- "Het herkennen van een moreel dilemma geeft rust en vertrouwen."
- "Het is prettig in staat te zijn een weloverwogen keuze te maken in plaats van vooral op intuïtie te varen."
- "Het werken met de Mystery Guests was bijzonder leerzaam en maakte het 'echt'."

Aandachtspunten:

- Meer ruimte voor inbreng van eigen casuïstiek zorgt voor nog meer relevantie
- Een uitgebreidere voorbereiding zorgt voor minder verwerkingstijd tijdens de eerste bijeenkomst



Geraadpleegde bronnen

- BING (2020). *Moreel Beraad*. Geraadpleegd op 30 maart 2020 via www.bureauintegriteit.nl
- Craigie, J. (2011). Thinking and feeling: Moral deliberation in a dual-process framework. *Philosophical Psychology*, 24 (1), 53-71.
- Delnoij, J., Laurier, J., Geraerds, F. (2006). *Morele oordeelsvorming en de integere organisatie*. Eindhoven: Uitgeverij Damon VOF.
- Elshout, H. van den (2003). Het socratische gesprek en de regels: van (Reds). *Het socratische gesprek*. Eindhoven: Uitgeverij Damon VOF.
- Koningh, H. de, Wouw, F. van de (2006). *Handboek Integriteit, ervaringen uit de praktijk en achtergronden*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Molewijk, B., Verkerk, M., Milius, H., Widdershoven, G. (2008). Implementing moral case deliberation in a psychiatric hospital: process and outcome. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 11, 43-56.
- Thorburn, M. (2017). Moral deliberation and environmental awareness: reviewing Deweyan-informed possibilities for contemporary outdoor learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(1), 26-35.



Deze module is tot stand gekomen met behulp van een USO-aanvraag bij de faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie van de Universiteit Utrecht. De module is uitgevoerd binnen de B&O Academie van het departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap in samenwerking met BING (Bureau Integriteit Nederlandse Gemeenten). Bij vragen of opmerkingen bent u welkom contact op te nemen met Sofie van den Hombergh via s.vandenhombergh@uu.nl.